

Gemengde sportparticipatie door adolescenten met Cerebrale Parese

Een explorerend determinantenonderzoek naar de haalbaarheid van gemengd sporten bij reguliere sportclubs door adolescenten met cerebrale parese.

Guinevere M. I. Bentvelzen (3465446), Raoul A. Hakkenberg van Gaasbeek (3509400), Lianne Keuning (3353826), Anne E. A. Westerlaken, (3638383).

Eerste begeleider: Dr. P. L. M. Baar

Tweede begeleider: Dr. H. W. Smits

Cursus: Bachelorthesis Pedagogische Wetenschappen

Cursuscode: 20060004211-3

Departement Pedagogische en Onderwijskundige Wetenschappen

Instelling: Universiteit Utrecht

Cursusjaar: 2011/2012

Datum: 14 juni, 2012

Abstract: By using the ASE-model as a framework, the experiences and opinions of adolescent soccer players suffering from mild Cerebral palsy, their parents and coaches with regard to regular sport participation were examined. The data was collected by conducting eight interviews and by organizing two focus groups. Qualitative analysis showed that a positive attitude, parental support, being accepted by and being able to keep up with fellow soccer players as well as being (un)familiar with regular sports possibilities played a role in sport behavior. It seems both desirable and feasible for adolescents with mild CP to participate in regular sport clubs. Practical implications to facilitate regular sport participation by adolescents with mild CP are suggested in this article.

Keywords: Cerebral palsy; regular sport participation; adolescents; soccer; ASE-model

Inleiding

Volgens recent onderzoek is 71,2% van de Nederlandse jeugd actief lid van een sportvereniging (Breedveld, Bruining, Van Dorsselaer, Mombarg, & Nootebos, 2010). Echter, sportparticipatie is niet voor alle jongeren vanzelfsprekend. Sportparticipatie van kinderen en adolescenten met beperkingen blijft achter in vergelijking met de typisch ontwikkelde jeugd (Ter Haar, 2011). Vergeleken met typisch ontwikkelde kinderen, bewegen kinderen met cerebrale parese (CP) dan ook minder lang en intensief: 93 procent van de kinderen met CP voldoet niet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (Zwier et al., 2010). Zonder voldoende fysieke activiteit zal de achterstand in het beheersen van motorische vaardigheden bij deze groep snel oplopen (Martin, 2006; Zwier et al., 2010). Revalidatiecentrum De Hoogstraat (Baar, 2012, februari 9) opdrachtgever voor dit onderzoek erkent dit probleem en tracht door middel van interventies en onderzoek de ontwikkeling van deze kinderen en daarmee hun kwaliteit van leven te optimaliseren. In het kader van integratie van kinderen met beperkingen en het stimuleren van sportparticipatie, kan de vraag gesteld worden in hoeverre het mogelijk is voor adolescenten met CP om gemengd met typisch ontwikkelde adolescenten te sporten bij reguliere sportclubs. Het probleem is dat er momenteel geen regulier passend sportaanbod bestaat waar samen met typisch ontwikkelde kinderen en adolescenten gesport kan worden.

Kinderen die al op jonge leeftijd leren om frequent sporten als onderdeel van hun leven te beschouwen, hebben meer kans om gelukkigere en gezondere volwassenen te worden die minder last hebben van eerder genoemde secundaire aandoeningen die geassocieerd worden met CP (Fowler et al., 2007). Tevens wijst onderzoek uit dat de adolescentie een ontwikkelingsfase is waarin deelname aan competitiesport een direct effect heeft op de mate waarin fysieke activiteit deel uitmaakt van de vrijetijdsbesteding tijdens de volwassenheid (Makinen et al., 2010). Het gebrek aan voldoende fysieke activiteit is al op zeer jonge leeftijd zichtbaar en draagt mogelijk bij aan de ontwikkeling van secundaire aandoeningen die geassocieerd worden met CP zoals chronische pijn, vermoeidheid en osteoporose (Fowler et al., 2007). In het belang van de kwaliteit van leven van deze kinderen en adolescenten is het belangrijk om hen een actieve levensstijl aan te leren (Damiano, 2006). Verhoogde sportparticipatie correleert met een verbeterde gezondheid, onder andere op het gebied van gewicht, bloeddruk, metabolisme en de gezondheid van de botten (Janssen & LeBlanc, 2010). Daarnaast heeft onderzoek een correlatie aangetoond tussen sportparticipatie en de gerapporteerde hogere kwaliteit van leven door mensen met CP (Bjornson et al., 2008; Verschuren et al., 2007; Waters, Maher, Salmon, Reddibough, & Boyd, 2004). Er worden dus meerdere positieve effecten verwacht wanneer deze kinderen actiever zijn en meer sporten. Het huidige onderzoek richt zich daarom op adolescenten met CP en sportparticipatie.

CP is de meest voorkomende fysieke handicap onder kinderen (Reddihough & Collins, 2003). Deze neurologische aandoening wordt gedefinieerd als "een groep van permanente stoornissen in de ontwikkeling van beweging en houding die aan niet-progressieve, tijdens de foetale of zuigelingenfase ontstane hersenafwijkingen kunnen worden toegeschreven en leiden tot beperking van activiteit" (Rosenbaum, Paneth, Leviton, Goldstein, & Bax, 2007, p. 11; Smits, 2011). Naast motorische stoornissen zijn er vaak stoornissen in de perceptie, sensibiliteit, cognitie, gedrag en communicatie, alsook epilepsie en secundaire problemen van spierstelsel en skelet (Smits, 2011). Bovendien kan er onderscheid worden gemaakt in verschillende subtypen, namelijk spastische, dyskinetische en atactische CP (Straub & Obrzut, 2009) en dat CP zowel unilateraal als bilateraal kan voorkomen (Smits, 2011). CP is dus zeer variabel, daarnaast komt het ook in vele gradaties voor (Bax, 2001), classificaties zijn gebaseerd op de mobiliteit van het kind (Voorman et al., 2006).

Vanwege deze motorische stoornissen is het voor kinderen met CP moeilijk om actief lid te zijn van een sportvereniging, mede vanwege de intensieve begeleiding die deze kinderen nodig hebben (King et al., 2003). Hierdoor bestaat er, zoals al eerder genoemd, voor kinderen en adolescenten met CP geen regulier passend sportaanbod waar kinderen met CP samen met typisch ontwikkelde kinderen kunnen sporten. Wel is dit gemengd sporten soms op scholen mogelijk. Kalyvas en Reid (2003) vergeleken sportervaringen met en zonder deelname van leerlingen met beperkingen. Leerlingen met beperkingen bleken succesvol samen met typisch ontwikkelde leerlingen te kunnen sporten zonder afbreuk te doen aan het programma dat voor de andere leerlingen gold. Bovendien vonden de kinderen beide varianten plezierig om te doen, hoewel de oudere leerlingen zonder beperking enigszins negatiever waren over gemengd sporten (Bernabe & Block, 1994). Echter, gemengd sporten kan wel op een negatieve manier worden beleefd. Het aanpassen van de sportregels voor het beperkte kind kan leiden tot gevoelens van minderwaardigheid (Shields, Synnot, & Barr, 2011).

Momenteel is het zo dat er voor sporters met beperkingen speciale sportclubs zijn opgericht (Kösters, 2006). De aangepaste sport kan vaak niet voldoende activiteiten organiseren om kinderen met CP genoeg te kunnen laten bewegen (McGavin, 1998). Zelfs wanneer er goede initiatieven zijn, nemen kinderen hier zelden aan deel (Kristén, Patriksson, & Fridlund, 2002). Gehandicaptensport Nederland heeft verschillende projecten lopen die er op gericht zijn om kinderen en adolescenten met een beperking te stimuleren om te gaan sporten. Voorbeelden hiervan zijn SportMix, ClubExtra en Special Heroes. Special Heroes haalt de sportclubs naar de scholen en fungeert als brug tussen de kinderen en de sportclubs waar de kinderen gescheiden van typisch ontwikkelde kinderen kunnen sporten. Volgens ouders en docenten is het belangrijk voor sportclubs om voldoende kennis over de doelgroep en professionele coaches te hebben. Daarnaast

is gebleken dat het belangrijk is om ouders bij het project te betrekken en hen te informeren over de sportmogelijkheden voor hun kinderen (Ter Haar, 2011). In welke mate deze projecten resulteren in een toename van sportparticipatie is voor zover niet bekend.

Voor een deel van de doelgroep kunnen zulke programma's positief zijn en resulteren in een hogere sportparticipatie. Echter, zoals eerder is genoemd, stellen wij in dit onderzoek de vraag in hoeverre het mogelijk en gewenst is om adolescenten met CP gemengd te laten sporten en op die manier bij reguliere sportclubs te laten integreren. Voor een goede aansluiting bij de behoeften dienen eerst de ervaringen, meningen en ideeën van verschillende betrokkenen nader bekeken te worden. Door middel van een determinantenonderzoek wordt inzicht verkregen in de huidige stand van zaken op het gebied van reguliere sportparticipatie van kinderen met CP. Daarnaast wordt onderzocht wat haalbaar en wenselijk is om reguliere sportparticipatie mogelijk te maken. Zijn interventies mogelijk en waar liggen de mogelijkheden om deze in te zetten? De algemene doelstelling van dit onderzoek is daarom om met een explorerend determinantenonderzoek inzicht te krijgen in ervaringen en meningen van adolescenten met CP, hun ouders en trainers over de haalbaarheid en wenselijkheid van gemengde participatie aan sportactiviteiten. Om dit te bereiken worden de ervaringen van voetballende adolescenten met CP, hun ouders en trainers waar de adolescenten momenteel al sporten systematisch bestudeerd. Wij maken hierbij gebruik van de kenniskring van Revalidatiecentrum De Hoogstraat. Zij hebben contacten binnen het CP voetbal in Nederland; in het bijzonder met het CP Talentteam in Groesbeek. Voetbal is een sport die zowel bij een reguliere sportclub gespeeld kan worden, als bij een speciale club. Bovendien hebben de adolescenten van het CP Talentteam ervaring met zowel gemengd sporten bij een reguliere club, als met aangepast sporten. Op deze manier kan er inzicht worden verkregen in de gedragsdeterminanten en omgevingsfactoren die gemengde sportparticipatie aan reguliere sportclubs faciliteren of juist een bemoeilijken, zodat aandachtspunten geformuleerd kunnen worden ten aanzien van de kwaliteit van sportparticipatie en integratie van adolescenten met CP. Uitkomsten van dit onderzoek zijn maatschappelijk gezien relevant, omdat het kan bijdragen aan een specifiek en beter afgestemd beleid en interventies die aansluiten op de behoeften en wensen van adolescenten met CP bij revalidatiecentra als opdrachtgever De Hoogstraat in Utrecht. CP is een chronische stoornis en vereist levenslange interventies. Preventieve gezondheidsstrategieën zijn waarschijnlijk financieel aantrekkelijker en zouden tot een betere gezondheid moeten leiden en grotere onafhankelijkheid van kinderen en volwassenen met CP (Fowler et al., 2007). Het onderzoek is wetenschappelijk gezien relevant, omdat resultaten van het huidig onderzoek als basis zullen worden gebruikt voor toekomstig onderzoek van opdrachtgever De Hoogstraat.

Aan de hand van een gedragsdeterminantenanalyse volgens het ASE-gedragsbeïnvloedingsmodel (zie hiervoor figuur 1 in bijlage 1, De Vries, Dijkstra, & Kuhlman, 1988) zijn verschillende doelstellingen opgesteld om het sportgedrag van de adolescenten inzichtelijk te maken. Het ASE model is een model dat wordt ingezet op het gebied van gezondheidsvoorlichting en gedragsverandering. Het ASE model biedt de mogelijkheid om gedragsintenties op een gestructureerde wijze te benaderen en te evalueren. De doelstellingen in dit onderzoek zijn geformuleerd naar de afzonderlijke determinanten van dit model. Sportgedrag kan aan de hand van drie determinanten worden voorspeld, namelijk: attitude, sociale invloed en eigen effectiviteit (Brug, Van Assema, & Lechner, 2007). Factoren zoals geslacht, leeftijd en aard van de beperking kunnen deze gedragsdeterminanten beïnvloeden. Gedragsintentie vloeit voort uit deze gedragsdeterminanten en is voorspeller van het werkelijke sportgedrag. Om sportgedrag tot uitvoering te kunnen brengen zijn er bovendien vaardigheden nodig om te kunnen sporten. Daarnaast kan er ook sprake zijn van barrières die regulier sporten kunnen bemoeilijken, bijvoorbeeld de afwezigheid van sportclubs in de directe omgeving. Als iemand voldoende vaardigheden bezit om deze barrières te verminderen of zelfs op te heffen, kan de gedragsintentie worden uitgevoerd (Brug et al., 2007).

De eerste doelstelling van dit onderzoek was inzicht krijgen in de attitude van adolescenten met CP en hun ouders ten aanzien van gemengd sporten. Attitude is in dit onderzoek geoperationaliseerd naar verschillende theoretische kenmerken. Als eerste de *houding* die de adolescenten en hun ouders hebben ten aanzien van het sportgedrag. We zouden ons kunnen afvragen wat de drijfveer van de adolescenten is om te sporten en wie of wat hun sportgedrag beïnvloedt. Een tweede kenmerk is *kennis* van gemengd sporten. Daarnaast spelen *uitkomstverwachtingen* een rol. Dit zijn specifieke voor- en nadelen die mensen koppelen aan een bepaalde gedraging. Bovendien koppelen mensen *oordelen over deze voor- en nadelen*. Hebben de jongeren verwachtingen over het sporten binnen een regulier team? Een ander kenmerk is *gewoontes of conditionering* (Ajzen, 1991). Binnen het onderwijs hebben verschillende kinderen met CP de overstap van speciaal naar regulier al gemaakt. Uit onderzoek is echter gebleken dat dit averechts werkt. Kinderen met CP in reguliere klassen hebben minder vrienden, worden meer afgewezen en gepest dan leeftijdsgenoten. Het zelfvertrouwen van de jongeren met CP daalt en deze jongeren ervaren weinig positieve sociale interacties (Nadeau & Tessier, 2006; Yude, Goodman, & McConachie, 1998; Yude & Goodman, 1999). Deze informatie is zorgwekkend gezien de overeenkomstige doelgroep en het feit dat beide situaties gericht zijn op leren, participeren en socialisatie. Uit andere onderzoeken komen echter gematigd positieve geluiden. Adolescenten met CP zouden meer fysiek actief willen zijn. Het frustriert hen echter dat zij worden geweerd van sportclubs vanwege het hebben van CP. Dit kan leiden tot het opgeven van de wil om te sporten. De reden hiervoor is dat

feeling included zeer belangrijk is voor kinderen met cerebrale parese (Spencer-Cavaliere, & Watkinson, 2010). *Feeling included* bestaat uit twee onderdelen, namelijk toegelaten worden tot reguliere sport en het zich voelen als een volwaardig teamlid. Door te begrijpen wat fysieke activiteit doet voor een kind met CP kunnen zowel gezinsleden als professionals hulp bieden bij het zoeken van een geschikte sport en bemiddelen wanneer er problemen optreden die de sportparticipatie in de weg staan (Maggs et al., 2011). Participeren aan sportactiviteiten is voor kinderen met CP prioriteit (Chiarello et al., 2010; Maggs et al., 2011). Adolescenten hebben mogelijk al *eerdere ervaringen* opgedaan met sporten en op basis hiervan besloten ze door te zetten. Wat zorgde ervoor dat deze adolescenten destijds door konden zetten? Tot slot spelen ook *attributies* een rol. Adolescenten kennen oorzaken toe aan de reden waarom zij positief of negatief over gemengde sportdeelname denken (Brug, Van Assema, & Lechner, 2007). Onder andere voldoening van fysieke behoeften, veiligheid, aansluiting en status zijn belangrijke drijfveren voor gedrag en mensen streven dit ook na (Kenrick, Giskevicius, Neuberg, & Schaller, 2010). Vermoedelijk zullen ouders en kinderen dan ook verwachten, of zelfs eisen, dat sportclubs hieraan voldoen. Verwacht wordt dat de adolescenten negatief tegenover gemengd sporten staan, omdat sporten een sociale aangelegenheid is en zij zich mogelijk oncomfortabel voelen of zich schamen tegenover hun typisch ontwikkelde medesporters (Buffart, Westendorp, Van den Berg-Emons, Stam, & Roebroek 2009) Verder verwachten we dat ouders positief tegenover gemengd sporten staan, mits hun kind er ook positief tegenover staat.

De tweede doelstelling van het onderzoek was inzicht krijgen in de ervaren sociale invloed van de adolescenten met CP ten aanzien van gemengde sportdeelname. Sociale invloed is geoperationaliseerd naar verschillende kenmerken. Als eerste zijn er *directe invloeden* van anderen op het sportgedrag van de adolescenten. De ouders zijn hierin van grote invloed. Motivatie en ondersteuning van ouders is van groot belang voor een kind met cerebrale parese (King, Cathers, Polgar, MacKinnon, & Havens, 2000). Hoewel de ernst van de symptomen, de algemene gezondheid en het gedrag van een kind met CP voor ouders grote bronnen van stress zijn (Ketelaar, Volman, Gorter, & Vermeer, 2008; Parkes, McCullough, Madden, & McCahey, 2009; Wang & Jong, 2004), zijn ouders van kinderen met CP zich zeer bewust zijn van het belang van het optimaliseren van de gezondheid van hun kind en zij zetten zich daar ook voor in (Antle et al., 2007; Piggot, Paterson, & Hocking, 2002), indicierend dat de ouders vermoeden dat hun gedrag van belang en nuttig is. Daarnaast is *modeling*, leren door observatie van andermans gedrag, een sociale invloed. Zo blijkt dat de mate waarin de ouders fysiek actief zijn ook een rol speelt. Om deze redenen is het van belang dat ouders betrokken zijn bij de sportactiviteiten van hun kinderen (CBS, 2010; Van Wely et al., 2010). Mensen in de directe omgeving van de adolescenten hebben daarnaast een *verwachting* ten opzichte

van sportgedrag. Tot slot is er de *motivation to comply*, de mate waarin een persoon van plan is zich te laten beïnvloeden door de verwachtingen van de omgeving (Brug et al., 2007). Voor zowel ouders alsook de begeleiding vanuit de sportverenigingen is het essentieel om te weten welke factoren voor- dan wel nadelig zijn (Shields et al., 2011). Een divers aanbod en goede toegankelijkheid worden gezien als positieve factoren; daarentegen worden vele sporten snel gezien als te hoog gegrepen voor de jongere met een beperking. Sporters met een beperking ervaren verder nog altijd mentale drempels zoals schaamte, twijfels met betrekking tot acceptatie, onderschatting van fysieke mogelijkheden (Kooiker, 2006). Daarnaast maken zij zich zorgen over mogelijke hogere kosten voor sporters met een fysieke beperking, onvoldoende deskundigheid met betrekking tot fysieke beperkingen en bestaat er angst om 'ondergesneeuwd' te raken binnen reguliere sportverenigingen en sportbonden (Kösters, 2006). Verwacht wordt dat ouders zich er bewust van zijn dat sporten gestimuleerd moet worden, omdat het deel uit maakt van een gezonde leefstijl (Antle, Mills, Steele, Kalnins, & Rossen, 2007). Adolescenten met CP zijn mogelijk moeilijker door hun ouders te beïnvloeden, omdat ze vergeleken met typisch ontwikkelde adolescenten vaker gedragsproblemen vertonen zoals koppigheid en hyperactiviteit (McDermott et al., 1996).

De derde doelstelling van het onderzoek was inzicht krijgen in de eigen effectiviteit en vaardigheden ten aanzien van gemengde sportdeelname van adolescenten met CP. Dit is geoperationaliseerd naar verschillende theoretische kenmerken. Als eerste de *mate van controle van het eigen gedrag*. Het gaat er hierbij om in hoeverre adolescenten van mening zijn dat ze controle hebben over hun eigen gedrag. Ten tweede is er *magnitude*. Dit is de inschatting die door de adolescenten gemaakt wordt van de moeilijkheid van de vaardigheden die nodig zijn om te sporten. Bovendien is er de *generality*, ofwel algemeenheid. Hierbij gaat het om de inschatting die mensen maken van de problemen die sporten met zich meebrengt in verschillende situaties. Tot slot is er *strength*, ofwel sterkte. Dit gaat over de mate van vertrouwen die mensen hebben in het zelf kunnen uitvoeren van het sportgedrag (Brug et al., 2007). Verwacht wordt dat adolescenten met CP hun eigen effectiviteit tijdens gemengd sporten laag in schatten, omdat ze zichzelf vergelijken met hun typisch ontwikkelde medesporters. Adolescenten met fysieke beperkingen zijn zich er namelijk goed van bewust dat ze atletisch slechter presteren dan typisch ontwikkelde adolescenten (Miyahara & Piek, 2006), dit kan dan ook een barrière vormen voor sportparticipatie (Murphy & Carbone, 2008). Hier kan aan ten grondslag liggen dat kinderen met een chronische aandoening vaak minder zelfvertrouwen hebben dan regulier ontwikkelende kinderen (Manuel, Balkrishnan, Camacho, Smith, & Koman, 2003).

De vierde doelstelling was inzicht krijgen in de omgevingsfactoren die van invloed zijn op gemengde sportdeelname van adolescenten met CP. Dit is geoperationaliseerd in

omgevings- en conditionele kenmerken: *barrières* die ervaren kunnen worden bij het uitvoeren van gemengde sportparticipatie en mogelijke *protectieve factoren* die gemengde sportparticipatie faciliteren. Het gebrek aan voorzieningen zou mogelijk als barrière kunnen fungeren om gemengde sportparticipatie mogelijk te maken. Doordat CP een heterogene aandoening is en er grote variatie bestaat in zowel ernst als type, is er sprake van een grote diversiteit in motorische vaardigheden. Dit betekent ook dat de benodigde voorzieningen binnen de doelgroep kunnen verschillen doordat er adolescenten zijn die zichzelf bijna volledig normaal kunnen bewegen, maar ook adolescenten die afhankelijk zijn van een rolstoel (Rosenbaum et al., 2007). Dit gegeven heeft mogelijk ook invloed op andere factoren zoals vervoer en financiën. Uit onderzoek van Baar en collega's (1989) blijkt dat bij verstandelijk beperkten allerlei aanpassingen moeten plaatsvinden, bijvoorbeeld meer begeleiding. Protectieve factoren kunnen deze mogelijke barrières opvangen. Om gemengde sportparticipatie mogelijk te maken is het van belang dat reguliere sportverenigingen bereid zijn om de benodigde voorzieningen te treffen. Deze voorzieningen zullen vooral getroffen moeten worden door de trainers. Echter, ouders zouden ook ingezet kunnen worden in de begeleiding tijdens het sporten. Studies laten zien dat het betrekken van ouders in de hulpverlening positieve effecten kan hebben op de ontwikkeling van het kind (Nijhuis et al., 2007). Dit toont aan dat het inzetten van ouders in de begeleiding tijdens het sporten ook een positief effect zou kunnen hebben. Wanneer de sportvereniging kan voldoen aan de benodigde voorzieningen, met of zonder hulp van de ouders, zou dit een protectieve factor kunnen zijn. Indien de sportvereniging de voorzieningen niet kan of wil treffen, vormt dit een nieuwe barrière. Daarnaast is sporten met bekenden voor vele sporters ook een stimulans (Tiessen-Raaphorst, Verbeek, De Haan, & Breedveld, 2010). De verwachting is dat de benodigde voorzieningen een barrière vormen en dat adolescenten met CP op dit moment hierdoor niet de mogelijkheid hebben om te participeren aan gemengde sportactiviteiten. Onderzoek toont aan dat bijna 80% van ouders van kinderen met CP vonden dat er sprake is van een gebrek aan faciliteiten bij reguliere sportclubs om sportdeelname mogelijk te maken (Shields et al., 2011). De sportvereniging zelf kan hierdoor zowel een barrière als een protectieve factor vormen. De verwachting is dat dit afhankelijk is van de mate van competitie evenals van de financiering. Wanneer de voorzieningen veel geld kosten en er een subsidie voor bestaat is de verwachting dat de respons van de vereniging negatief zal zijn.

Methode

Type onderzoek

Het onderzoek had een explorierend karakter. Voor deze open benadering is gekozen, omdat er tot nu toe nog weinig onderzoek is gedaan naar CP en gemengde

sportparticipatie. Het doel van het onderzoek was om inzicht te krijgen in de gedragsdeterminanten die het bewegingsgedrag en het uiteindelijke gedrag van de adolescenten die lid zijn van het CP voetbal Talentteam bepalen. Met behulp van kwalitatief onderzoek is geprobeerd om recht te kunnen doen aan de betekenis die de adolescenten gaven aan de determinanten die hun bewegingsgedrag bepalen. Kwalitatief onderzoek richt zich op het gedetailleerd in kaart brengen van de werkelijkheid naar aard, waarde en eigenschappen (Baarda, De Goede, & Teunissen, 2005). Tevens is de praktijk het uitgangspunt en niet de theorie en wordt er weinig gestandaardiseerd gewerkt. Bovendien is kwalitatief onderzoek zeer geschikt om kleine populaties te onderzoeken. Hierdoor past kwalitatief onderzoek goed bij het huidige onderzoek. Er is in dit onderzoek sprake van datatriangulatie doordat verschillende dataverzamelingmethoden zijn ingezet om data van respondenten te verkrijgen (Baarda et al., 2005). Naast topic interviews zijn er twee focusgroepen georganiseerd. Hierdoor is er sprake van een herhaalde meting; dit verhoogt de betrouwbaarheid en interne validiteit van het onderzoek (Baarda et al., 2005).

Respondenten

Vanuit revalidatiecentrum De Hoogstraat in Utrecht is het CP voetbal Talentteam in Groesbeek toegewezen. Het revalidatiecentrum onderhoudt nauwe contacten met de bondscoach van het CP voetbal. Het Talentteam is een speciaal team voor jonge en getalenteerde voetballers met CP en maakt deel uit van een voetbalschool. Voorwaarde tot deelname aan dit team is dat ze bij een regulier team (blijven) spelen. Dit schept een unieke situatie en daardoor is er sprake van een gevalbeschrijving. Onze respondenten zijn het succesverhaal met betrekking tot reguliere voetbaldeelname en van hen kunnen we leren in hoeverre dit haalbaar en wenselijk is voor andere sporters met CP. In het onderzoek is er gebruik gemaakt van een gemakkelijkssteekproef. Dit is een voorbeeld van een selecte steekproef en houdt in dat er aan het onderzoek alleen respondenten hebben deelgenomen die het eerst beschikbaar waren en op vrijwillige basis deel wilden nemen. Een nadeel van deze manier van steekproeftrekking is dat niet iedereen een gelijke kans heeft voor deelname en dat er hierdoor geen uitspraken kunnen worden gedaan over de representativiteit van de steekproef (Baarda et al., 2005). In dit onderzoek is sprake van beperkte inhoudelijke generalisatie. Dit houdt in dat de resultaten van dit onderzoek in beperkte mate overdraagbaar zijn op soortgelijke situaties (Baarda et al., 2005). De resultaten in dit onderzoek zijn specifiek voor het CP voetbal Talentteam. In totaal hebben 14 respondenten deelgenomen aan het onderzoek. In het kader van bovengenoemde triangulatie is gekozen om drie verschillende perspectieven te onderzoeken. Tien participanten waren jongens met CP tussen de 15 en 20 jaar oud die lid zijn van het CP voetbal Talentteam. Hun gemiddelde leeftijd was 16,7

jaar. De aard van hun beperkingen varieerde van een lichte coördinatiestoornis tot een wat zwaardere unilaterale bewegingsstoornis in een arm. Twee respondenten waren ouders van adolescenten en overige respondenten waren twee coaches van het voetbalteam.

Topic interviews

Vanwege het explorerende karakter van het onderzoek en doordat we geïnteresseerd zijn in betekenisverlening, is er voor de eerste dataverzamelmethode gekozen voor het topic interview. De topic interviews zijn opgesteld aan de hand van de determinanten van het ASE model. Gedragdeterminanten uit dit model zijn operationeel meetbaar gemaakt naar verschillende theoretische kenmerken. Deze theoretische kenmerken zijn gebruikt als basis voor de topic interviews om gesprekstopics op te stellen. Om de interne validiteit en betrouwbaarheid verder te vergroten lag alleen de beginformulering vast. Vervolgvragen hingen af van het antwoord van de gespreksintroductiepunten. Dit maakt het lastig om eenzelfde topicinterview te herhalen. Bij aanvang van de interviews aangegeven dat het interview opgenomen zou worden en dat de data anoniem verwerkt zou worden. Deze anonimiteit is gewaarborgd doordat zowel de namen van de participanten als identificeerbare informatie in interviews zijn gecodeerd. Daarnaast heeft iedere geïnterviewde participant een toestemmingsverklaring getekend waarin de participant verklaard de introductie van het onderzoek begrepen te hebben en toestemming geeft voor het interview. De topiclijst voor de gesprekken met de ouders en adolescenten was voor beide gelijk en is terug te vinden in bijlage 2. De topiclijst voor de coaches is terug te vinden in bijlage 3.

Focusgroepen

Als tweede dataverzamelmethode zijn focusgroepen gebruikt. Deelnemende respondenten aan deze focusgroepen waren twee keer drie adolescenten met CP die lid waren van het Talentteam. De topiclijst voor deze focusgroepen bestond uit stellingen en kwam tot stand na analyse van de topicinterviews waaruit bleek dat er nog geen sprake was van verzadiging. De stellingen zijn geoperationaliseerd aan de hand van de theoretische kenmerken van de determinanten van het ASE model en dit vergroot de interne validiteit. Als gespreksintroductie is dezelfde procedure gevolgd als bij de topicinterviews. Vervolgens zijn aan de respondenten zes stellingen voorgelegd en hebben we hen om een reactie gevraagd. Voor deze aanpak is gekozen om zo betrouwbaar mogelijk te werken, enkel wanneer de interne validiteit in gevaar kwam is de betreffende stelling verduidelijkt door de onderzoekers. De topiclijst met stellingen is terug te vinden in bijlage 4.

Procedure

Via e-mailcontact kwam de eerste afspraak met het CP voetbaltalentteam in Groesbeek tot stand. Hierna volgde het eerste interview. Dit betrof het interview met de bondscoach. Vervolgens heeft de bondscoach door middel van e-mailcontact afspraken met het Talentteam in Groesbeek gemaakt. In totaal hebben er 3 bezoeken aan Groesbeek plaatsgevonden waar de voetbaltrainingen plaatsvonden. De interviews werden zowel voor als na de trainingen afgenomen. Tijdens het eerste bezoek zijn er 4 adolescenten, één ouder en een assistent-coach geïnterviewd. Wanneer een respondent onvolledig of niet helder was, werd er op een open manier door gevraagd. De gemiddelde duur van de interviews is 30 minuten. Alle interviews zijn opgenomen met audioapparatuur en vervolgens getranscribeerd. Dit zorgt er namelijk voor dat de data zo accuraat mogelijk wordt weergegeven en dat vergroot de betrouwbaarheid en interne validiteit van het onderzoek (Baarda et al., 2005). Een enkele participant was aanvankelijk vrij timide en had tijd nodig om los te komen. Dit was merkbaar in de kwaliteit van de betreffende interviews. Tijdens de laatste twee bezoeken vonden de focusgroepen plaats. Aan beide focusgroepen namen drie voetballers van het CP Talentteam deel. Beide focusgroepen werden geleid door twee onderzoekers zodat ze elkaar aan konden vullen indien nodig en duurden ongeveer 45 minuten. De groepsinterviews zijn opgenomen met audioapparatuur om ze te transcriberen. De sfeer gedurende beide focusgroepen was heel levendig en gepassioneerd voor de sport.

Aan de hand van een kwalitatieve analyse volgens de methode van Baar (2002) en Baarda et al. (2005) zijn de interviews geanalyseerd. Het doel van een kwalitatieve analyse is het ontwikkelen van een adequaat samenhangend begrippensysteem en het opbouwen van een theorie (Baar, 2002). In een kwalitatieve analyse worden tekstfragmenten benoemd en constant met elkaar vergeleken om tot een samenhangend begrippensysteem te komen. Tekstfragmenten zijn close gelabeld door zo dicht mogelijk bij de uitspraak van de respondent te blijven. Dit heeft er voor gezorgd dat de interne validiteit werd verhoogd (Baar, 2002; Boeije, 2010). Door de labels systematisch te vergelijken zijn er per doelstelling dimensies opgesteld van clusters labels, waaruit kernlabels voortvloeiden. In dit onderzoek is geprobeerd de betrouwbaarheid van de bevindingen te verhogen door de labels te coderen, zodat de analysestappen terug te voeren zijn tot de oorspronkelijke tekstpassages (Baar, 2002). Daarnaast is alle data door minimaal twee onderzoekers verwerkt en vervolgens deze analyses met elkaar te vergeleken, of door elkaars analyses te controleren en te bespreken.

Resultaten

In deze resultatensectie worden de belangrijkste resultaten per doelstelling besproken aan de hand van de ontwikkelde kernlabels die uit de analyse zijn verkregen.

Deze staan cursief in de tekst. In totaal hebben veertien respondenten deelgenomen, van drie verschillende types (coach, ouder, kind). Gecombineerd met de spreiding van het type respondenten wordt hierdoor een relatief breed draagvlak gecreëerd voor de resultaten. De gevonden resultaten werden namelijk vaak door verschillende types respondenten weergegeven.

Met behulp van verschillende citaten, vanuit de gesprekken met de respondenten, zullen de benoemde resultaten worden ondersteund. Citaten afkomstig van de CP voetballers zullen worden aangegeven met een 'K' (kind), de uitspraken die ouders gedaan hebben met een 'O' (ouder), de uitspraken die door de coach en bondscoach zijn gedaan met een 'C' (coach) voor het respondentnummer. Dit nummer geeft aan in welke volgorde de interviews afgenomen zijn.

Attitude

Alle jongeren, ouders en een coach geven aan dat een *positieve houding* belangrijk is, evenals drive. Voetballen houdt hen bezig en sommigen geven bijvoorbeeld ook aan dat het invulling van hun dag is en tegen verveling werkt. Ook ouders schetsen dit beeld:

"Hij leeft echt voor de voetbal. Het zit in de genen ik heb geen idee wat hij in het vorig leven geweest is maar ik denk iets met voetbal (O2)."

Enkele jongeren en ook een coach geven verder expliciet aan dat gemengd sporten positief wordt ervaren. De jongens gaven aan dat er qua spelplezier weinig verschil is tussen voetballen in het CP Talentteam en regulier voetbal. Zowel enkele jongeren als een coach geeft aan dat hun motivatie niveauverbetering is. Ze willen het maximale van hun kunnen bereiken. Ze willen zich bewijzen. Daarentegen noemen de jongeren ook wel aspecten die hun motivatie ofwel positief ofwel negatief beïnvloeden:

En dan iedere keer maken ze dezelfde fout. Dan ga ik me er aan irriteren. Dat is niet goed. Want ik ga er zelf ook minder van spelen. Ik word ook minder gemotiveerd om, als het toch al slecht gaat (K8).

Doordat de jongeren allemaal zowel bij een regulier team spelen als bij het CP Talentteam zijn ze in staat deze ervaringen met elkaar te vergelijken en ontwikkelen ze een *vergelijkende attitude*. Eén van de coaches en enkele jongeren geven aan dat deelname aan regulier voetbal lastig kan zijn:

Ze zeggen wel eens van 'Joh, schiet nou eens op.' Dat ik rustiger moet zijn aan de bal en dat ik sneller balverlies lijdt. Ik ben ook iets minder fysiek. Dat kan ik ook wel trainen, maar dan krijg je dan wel dingen. Dit gaat niet goed, dat gaat niet goed. Daar wordt je zelf ook wel geïrriteerd van; je wil het gewoon goed doen. Hier [bij het CP Talentteam] heb je dat ook wel, maar wel wat minder vind ik zelf. Gewoon omdat ze hetzelfde probleem soms ook hebben (K2).

Andere invloeden die de attitude bepalen zijn bijvoorbeeld hoe ze ondanks hun beperking bij regulier voetbal toch voor vol kunnen worden aangezien en het gevoel hebben zich te moeten bewijzen ondanks dat het niet altijd nodig is. Daarnaast onderstrepen ze het feit dat regulier voetbal en CP voetbal anders is:

"Ja, want het CP voetbal zijn gewoon wat minder fysiek dan normale mensen. Wij zijn natuurlijk ook wel normaal, maar wij hebben iets(K8)."

Tevens wordt aangegeven dat er in het reguliere team fysieker en sneller wordt gespeeld. Deze tegenstand zorgt volgens hen wel voor verbetering en ontwikkeling. Een andere factor die meespeelt in de houding ten opzichte van het reguliere team, is dat de meeste jongeren intern wonen en hierdoor niet meer ingespeeld zijn op hun reguliere team. Ze missen deze trainingen en spelen enkel wedstrijden mee in de weekenden. Ondanks dat ze trainingen bij hun reguliere team missen refereren ze wel met enthousiasme aan hun reguliere team:

"Ik vind het eigenlijk leuker om bij de normale te zitten. Dan zit je toch bij je vrienden en dan speel je toch in een normaal team (K1)."

Binnen onze doelgroep spelen kansen en mogelijkheden op nationaal gebied een grote rol. Ze willen graag voetballen indien ze de kans hiervoor krijgen.

Bij het *vergelijkingen met het reguliere team*, merken de spelers in het CP Talentteam op dat zij verschillen van spelers in hun reguliere team:

Ik heb wel pas gehoord, dan kom je bij de wedstrijd, en dan hoor je dat er maar vier getraind hebben van de zeventien. Dat is misschien overdreven, een stuk of 16/17. Maar dan denk ik wel waar is jullie inzet. Hier zijn wij altijd met zesentwintig man op de , nja een beetje overdreven misschien, mannetje of tweeëntwintig op het veld. En dan merk je ook wel verschil (K2).

Er zijn verscheidene *voor- en nadelen van CP vs. regulier voetbal*. Naast het feit dat er veel door de spelers en een coach wordt gewezen op verschillen in spel en training bij het CP Talentteam vergeleken met regulier voetbal, noemen veel jongeren ook sociale verschillen bij het CP Talentteam:

"Het is veel fijner [bij het CP Talentteam], je bent met mensen die dezelfde handicap als jou hebben. Dan is het veel fijner met spelen en veel gekalmeerder (K3)."

Sociale invloeden

Ouders die positief tegenover sporten staan, zijn betrokken bij het voetbal. Ouders lijken een grote en directe invloed uit te oefenen, omdat in het algemeen de ouders van de jongeren volgens hen over een positieve houding ten opzichte van sporten beschikken. Volgens de jongeren staan hun ouders namelijk achter hen. Dit blijkt uit het

feit dat de jongeren aangeven dat in de meeste gevallen de ouders invloed hadden op het beginnen met voetballen. Daarnaast geven de jongeren aan dat hun ouders hen aanmoedigen en zowel een ouder als een jongere geeft aan dat ouders zich actief bemoeien met het voetbalspel:

"We proberen hem altijd zo in te delen dat hij net eentje lager zit als hij mag. Dat ie toch goed mee kan (O1)."

Verder geven de meeste jongeren aan dat hun ouders aanwezig zijn bij wedstrijden. Echter, enkele jongeren en ook één van de coaches geven aan dat ouders niet altijd aanwezig kunnen zijn bij wedstrijden. Hoe belangrijk de steun van ouders voor deze jongeren is, blijkt wel het vervelend zouden vinden wanneer ouders niet zouden steunen:

Dan denk ik zelf ook, als je ouders er nooit zijn dan gaat denk ik aan de ene kant voetbal je dan ook wel, maar dan vind je het ook aan de ene kant ook wel weer jammer. Dan gaat het denk ik toch ook wel een beetje meer, ja, hoe zeg je het, je vertrouwen er vanaf (K5).

Sommige jongeren geven aan dat *de omgeving positief is over voetballen* bij zowel het CP Talentteam als het reguliere team. Daarnaast komt naar voren dat de omgeving achteraf positief verrast is over de kwaliteit van hun voetballen:

"Bij mij van tevoren verwachten ze niet echt dat ik wel aardig kan voetballen. Maar na de wedstrijd dan komen er mensen naar me toe en die zeggen dan goh je doet het wel goed, dus op zich is dat wel leuk (K9)."

Alle jongeren geven aan dat ze samen met hun *vrienden bij het reguliere team spelen*. Het prettige sociale aspect van voetballen bij het reguliere team wordt nog eens extra benadrukt doordat de jongeren aangaven positieve gevoelens/ervaringen met hun vrienden bij het reguliere team te hebben opgedaan over de jaren. Hierdoor beschouwen de jongeren hen als echte vrienden:

"(...)en dat is, waren gewoon m'n echte vrienden en iedereen zat daar die ik vertrouwde. Ja er is nooit iets misgegaan met hun en dat is nu nog steeds zo (K3)."

De jongeren brengen verschillende aspecten naar voren die volgens hen nodig zijn om succesvol te kunnen voetballen bij een regulier team. Zo noemen ze dat *een respectvolle benadering van medespelers leidt tot verzoening*. Naast alle jongeren vinden zowel de ouders als één van de coaches acceptatie erg belangrijk:

"Ik heb dat dus door mijn teamgenoten word ik juist geaccepteerd en dat is gewoon (...) een groot voordeel. Dat werkt echt in je voordeel (K6)."

Er waren ook opmerkingen over *negatieve uitspraken van reguliere spelers*. Zowel enkele jongeren als een ouder geven aan zelden tot nooit opmerkingen van tegenstanders gehad te hebben met betrekking tot CP. Al geven andere jongeren aan dat er af en toe

binnen het team wel degelijk opmerkingen worden gemaakt: mensen reageren op je CP. Volgens de jongeren komen deze opmerkingen van onzekere tegenstanders. Kennelijk worden de opmerkingen niet rechtstreeks tegen de jongens gezegd, maar weten ze wel dat het gebeurt. De jongeren geven aan dat ze liever hebben dat opmerkingen over CP rechtstreeks tegen hen worden gezegd:

Dat, dat gebeurt wel altijd en er wordt misschien door de tegenstanders onderling wordt er iets over mij gezegd, maar ik heb dan zoiets van zeg het tegen mij. En eh, dat doen ze vaak niet, dat vind ik ook het lastige van normaal kijk, dan heb ik ook zoiets van waar zijn we nou weer mee bezig (K6).

Eigen effectiviteit

Over de *eigen effectiviteit die ervaren wordt in het reguliere team*, geven de meeste jongeren aan dat ze positief zijn de mate waarin ze mee kunnen komen. Ze geven aan niet op hun tenen te hoeven lopen en goed te zitten in hun huidige klassement, al geeft een enkeling ook aan hier twijfel over bestaat:

"Maar ik denk echt op thuis, basis, ja, beetje middenin denk ik. Daar weet ik het niet zo goed [in hoeverre ik een waardevolle toevoeging ben voor mijn reguliere club] (K5)."

Wanneer het *niveau vergeleken wordt tussen het CP Talentteam en regulier voetbal*, geven enkele jongeren aan dat ze vanwege hun CP op een lager niveau bij regulier voetbal spelen in vergelijking met hun leeftijdsgenoten. Ook de beide coaches signaleren dit. Andere jongeren en ook een ouder geven juist aan dat ze op het zelfde niveau bij regulier voetbal spelen als hun leeftijdsgenoten. Over de mate waarin de jongeren en ouders vinden dat ze het aan kunnen om in een regulier team te spelen, zijn de meningen verdeeld. Soms hebben de jongeren moeite om het niveau bij regulier voetbal bij te benen:

"Hij weet dat hij een beperking heeft en dat hij op sommige stukken zwakker is maar hij weet dat hij op bepaalde punten ook weer sterker is (O2)."

Vanwege het feit dat alle jongeren zowel bij een reguliere club voetballen als bij het CP Talentteam kwam er naar voren dat veel jongeren en ook een ouder het idee hebben dat ze vooruit gaan in hun voetballen. Het *CP Talentteam heeft een effect op de voetbalvaardigheden*. Ze geven aan dat hun eigen effectiviteit is toegenomen door training bij het CP Talentteam:

"En dat is dit jaar, ik train vier keer in de week in plaats van een keertje dus dat gaat een stuk beter. Ik zie in mezelf wel veel verbetering (K10)."

Eén van de coaches van de jongeren geeft specifiek aan dat hij veel *kansen ziet in de eigen effectiviteit* door het verbeteren van de vaardigheden als gevolg van training. Hij is

positief over het niveau dat behaald kan worden. Hij stelt dat voetballers met CP een redelijk niveau kunnen behalen en dat beperkte spelers redelijk kunnen voetballen:

(...)en dat je kan zien dat een CP voetballer met een beperking, toch nog een redelijk niveau kan halen, want wij spelen ook oefenwedstrijden juist heel veel in de regio hier, met deze teams, om een stukje PR, en dan zie je ook dat wij gewoon tegen A1's en B1's kunnen voetballen, en dat ook gewoon kunnen winnen zelfs. Dus dat geeft ook een stukje dat hee, dat zijn spelers met een beperking, maar kunnen nog aardig voetballen hoor je dan heel vaak. Dus daar is nog heel veel te winnen voor ons (C2).

Er worden verschillende factoren genoemd die het maken van een keuze voor CP voetbal of regulier voetbal beïnvloeden. *Afwegingen bij de keuze* zijn onder andere het belang van het kind en zijn gevoelens:

"[ik ben] blijven hangen [bij het reguliere voetbal] omdat ik het leuk vond, en omdat al m'n vrienden erop zaten, en ja, omdat ik daar echt in thuis voelde (K3)."

Soms speelt ook de afweging voor een G-team mee. Bij een *G-team* blijken de *geestelijke mogelijkheden* van kinderen met CP vaak boven het niveau te zitten. Bij een G-team zitten voornamelijk kinderen met beperkte geestelijke mogelijkheden, terwijl kinderen met CP vaak wel normale geestelijke mogelijkheden hebben. Dit kan de afweging voor een G-team of een regulier team beïnvloeden.

Eén van de ouders en ook één van de kinderen geven aan dat *zelfvertrouwen* en het verleggen van *grenzen* een belangrijke rol spelen. Dit zelfvertrouwen wil nog wel eens wisselen; over het *gevoel van eigen effectiviteit in het reguliere team* zeggen de meeste jongens dat het goed gaat op het niveau waar ze nu zitten, en dat een niveau hoger eigenlijk niet haalbaar is.

"Dat is gewoon het maximum dat erin zit. Ga je een klasse hoger, ja dan eh, nah dan word je gewoon weggespeeld. Dat weet ik zelf ook wel, ik zit nou gewoon goed. Is eigenlijk best wel fijn. (K6)"

Dit is deels afhankelijk van de *inzet*, deze is ook bij het reguliere team zeer groot. Wel zijn een aantal jongens bezig met de vraag *waarom ze spelen*. Hierbij geven ze aan dat ze in het reguliere team voornamelijk voor zichzelf spelen, omdat ze voetbal zo leuk vinden. In hun reguliere team willen ze namelijk nog wel eens de zondebok zijn wanneer er iets niet goed gaat. Jongeren geven aan dat ze het gevoel hebben dat het de schuld van hun CP is wanneer een wedstrijd niet goed gaat. Zoals één jongere aangaf:

"Dan dacht ik, ik kan misschien beter niet spelen. [...] Toen merkte ik ook wel dat het voor een gedeelte uit het team kwam. (K9)"

Barrières en protectieve factoren

Wederom kan er een vergelijking gemaakt worden tussen *CP voetbal en regulier voetbal*. Volgens één van de coaches is integratie bij een regulier team goed mogelijk. Het CP Talentteam is hier het bewijs van. Hij stelt wel dat er enkele voetbalvereisten zijn:

“Die jongens kunnen lopen. Meer heb je volgens mij in het leven niet nodig (C1).”

Daarnaast stelt hij dat voetbal relatief laagdrempelig is, omdat er weinig facilitaire voorzieningen nodig zijn. Om te kunnen voetballen zijn er volgens hem slechts minimale benodigdheden noodzakelijk. Dit beeld wordt ook onderstreept door één van de jongeren:

“Ja je hebt, niet eens per se, je hebt gewoon je trainingsspullen en in principe heb je geen meer voorzieningen als normaal (K1).”

Echter, enkele jongeren geven wel aan dat ze goede (dure) schoenen nodig hebben, omdat ze anders last krijgen van hun voeten en dat steunzolen in sommige gevallen ook noodzakelijk zijn vanwege hun CP.

Werving en bekendheid is een ander dilemma. Een probleem dat door alle betrokken partijen wordt geschetst is dat de CP voetbalmogelijkheden onbekend zijn. Volgens zowel de coach als de bondscoach proberen enkele medewerkers van het CP Talentteam deze mogelijkheden onder de aandacht te brengen door de doelgroep te bereiken op bijvoorbeeld het speciaal onderwijs en daar demonstratietrainingen te geven:

(...)wij doen daar veel aan om ook scholen zegmaar workshops te geven, demonstratietrainingen te geven, en die jongens te stimuleren als ze zien hee, daar zit best wel een voetballer in zo'n jongen ondanks z'n beperking, om ze te stimuleren eens bij een club te gaan trainen (C2).

De kosten/financiën van CP en regulier voetbal blijken volgens de coaches geen enkele barrière te vormen om jongeren met CP bij een reguliere club te laten voetballen. In tegendeel: er lijken voordelen aan verbonden te zijn wanneer reguliere clubs jongeren met CP bij hen laten voetballen:

Neuh, deze jongens die hebben eigenlijk niet veel meer onkosten of tijd of aandacht of geld nodig om speciale dingen voor hun te faciliteren. In principe draaien ze gewoon mee in het reguliere voetballen zou je er meer van hebben, volgens mij heb je er alleen maar voordeel bij, want je krijgt meer inkomsten van contributie (C2).

De meeste jongeren geven aan dat hun reguliere club zich op loop- of fietsafstand van hun huis bevindt. Ze geven aan deze zelfstandig te kunnen bereiken en daardoor zijn ook

reiskosten geen belemmering om bij een reguliere club te spelen. Voor uitwedstrijden kunnen ouders worden ingezet om hen te rijden en de oudere spelers rijden zelf:

“Nou bij ons heeft ongeveer de helft van het team een rijbewijs. Als we een uitwedstrijd hebben dan rijden ze gewoon zelf (...) (K9).”

Conclusie en discussie

Het doel van dit kwalitatieve onderzoek was inzicht krijgen in ervaringen en meningen van adolescenten met CP, hun ouders en trainers over de haalbaarheid van gemengde participatie aan sportactiviteiten. Doordat de jongeren zowel regulier sporten als bij het CP Talentteam in Groesbeek, werden er regelmatig vergelijkingen gemaakt tussen beide in ons onderzoek. Aan de hand van een gedragsdeterminantenanalyse is er gekeken hoe het komt dat deze jongeren met CP wel kunnen deelnemen aan regulier voetbal. Vanuit de gebruikte gedragsdeterminanten zijn vier doelstellingen opgesteld. Allereerst zullen de belangrijkste conclusies per doelstelling worden besproken. Vervolgens zal er teruggevallen worden op de hoofddoelstelling en zal de hoofdconclusie geformuleerd worden. Na dit onderdeel zullen de methodische kanttekeningen besproken worden. Tot slot zullen er een aantal implicaties worden geformuleerd ten aanzien van reguliere sportdeelname.

De eerste doelstelling van dit onderzoek was inzicht verkrijgen in de attitude van adolescenten met CP en hun ouders ten aanzien van gemengd sporten. De verwachting was dat de adolescenten negatief tegenover gemengd sporten zouden staan. Sport is namelijk een sociale aangelegenheid waarin kinderen met CP zich mogelijk oncomfortabel voelen of zich schamen tegenover de regulier ontwikkelde medespelers (Buffart et al., 2009). Een mogelijke verklaring hiervoor was dat kinderen met een chronische aandoening vaak minder zelfvertrouwen hebben dan regulier ontwikkelde kinderen (Manuel, et al., 2003). Verder werd verwacht dat ouders positief tegenover gemengd sporten staan, mits hun kind er ook positief tegenover staat. De bevindingen sloten niet aan bij de verwachtingen. De jongeren bleken zowel te voetballen bij het CP Talentteam als bij een regulier team. Over het algemeen refereerden de jongeren met enthousiasme naar het reguliere team. Er waren drie verklaringen voor deze positieve houding. Er werd namelijk aangegeven dat ze in het reguliere team met vrienden spelen, dat er meer uitdaging is doordat de medespelers geen CP hebben en dat ze zich in het reguliere team beter konden ontwikkelen door deze extra uitdaging. Ook ouders benadrukten het belang van sporten in een regulier team. Ouders gaven aan dat de kinderen hierdoor mee leren doen met de maatschappij. Er kan worden geconcludeerd dat zowel de jongeren met CP als de ouders een positieve attitude hebben tegenover gemengd sporten. Jongeren lijken de grootste waarde te hechten aan het plezier in de lichamelijke en sportieve doorontwikkeling. Voor ouders lijkt het belang voort te komen

uit een toekomstgericht perspectief, want het helpt de jongeren om later mee te kunnen doen in de maatschappij. Vervolgonderzoek kan gericht worden op de attitude ten aanzien van gemengd sporten onder jongeren met CP die niet sporten of onder jongeren die nog geen succes hebben geboekt.

De tweede doelstelling van het onderzoek was inzicht verkrijgen in de sociale invloed die CP voetballers ervaren ten aanzien van regulier voetballen. Verwacht was dat ouders zich er bewust van zijn dat sporten gestimuleerd moet worden, omdat het deel uit maakt van een gezonde leefstijl (Antle et al., 2007). Adolescenten met CP zijn mogelijk moeilijker door hun ouders te beïnvloeden, omdat ze vergeleken met typisch ontwikkelde adolescenten vaker gedragsproblemen vertonen zoals koppigheid en hyperactiviteit (McDermott et al., 1996). De uitkomsten waren deels terug te voeren op de verwachtingen. Ouders bleken volgens de jongeren een belangrijke factor te zijn in hun sportgedrag. Voor de jongeren bleek het stimulerend te zijn wanneer ouders steun lieten zien, bijvoorbeeld door naar wedstrijden te komen kijken. Zonder deze stimulans zou voetballen minder voldoening geven. Bovendien kwam naar voren dat de jongeren enkele sociale aspecten cruciaal vonden om succesvol regulier te kunnen voetballen: respect en acceptatie van zowel teamgenoten als tegenstanders. Aan de hand hiervan kan geconcludeerd worden dat er in het sportgedrag van jongeren met CP sprake is van een grote sociale invloed, wat suggereert dat het sociale aspect belangrijker is dan het fysieke aspect. Deze invloed is vooral terug te voeren naar de ouders en de medevoetballers. Hierdoor is de verwachting dat adolescenten met CP moeilijker door ouders te beïnvloeden zijn (McDermott et al., 1996) in dit onderzoek onwaar gebleken. Vervolgonderzoek kan misschien worden gericht op respect en acceptatie en hoe dit kan worden bereikt ten aanzien van gehandicapte sporters bij reguliere clubs.

De derde doelstelling van het onderzoek was inzicht verkrijgen in de vaardigheden en eigen effectiviteit ten aanzien van reguliere sportdeelname van adolescenten met CP. De verwachting was dat adolescenten met CP hun eigeneffectiviteit tijdens gemengd sporten laag inschatten, omdat ze zichzelf vergelijken met hun typisch ontwikkelde medesporters. Adolescenten met fysieke beperkingen zijn zich er namelijk goed van bewust dat ze atletisch slechter presteren dan typisch ontwikkelde adolescenten (Miyahara & Piek, 2006), dit kan dan ook een barrière vormen voor sportparticipatie (Murphy & Carbone, 2008). Hier kan aan ten grondslag liggen dat kinderen met een chronische aandoening vaak minder zelfvertrouwen hebben dan regulier ontwikkelende kinderen (Manuel et al., 2003). De resultaten van het onderzoek zijn niet in lijn met de verwachtingen. De meerderheid van de jongeren gaf aan dat ze meestal het idee hadden wel goed mee te kunnen komen in hun reguliere elftal. Daarbij erkenden ze wel dat ze vanwege hun CP ook wel hun zwakkere kanten hebben in vergelijking met hun medespelers. Wel moet daarbij worden opgemerkt dat alle jongens aangeven dat hun

deelname aan het CP Talentteam, waar 4 keer per week serieus en intensief wordt getraind, ervoor heeft gezorgd dat ze hun voetbalvaardigheden hebben verbeterd. Eén van de ouders gaf aan dat deze verbetering in voetbalvaardigheden van invloed is geweest op het zelfvertrouwen van zijn zoon. Geconcludeerd kan worden dat jongeren met CP een hoge eigen effectiviteitsverwachting hebben ten aanzien van gemengd sporten. Hierbij moet worden opgemerkt dat dit beeld vertekend kan zijn doordat de jongeren in de onderzoeksgroep naast regulier ook intensief en professioneel trainen voor het CP team. Dit kan de eigen effectiviteitsbeleving van deze jongeren hebben beïnvloed. Voor vervolgonderzoek is het mogelijk interessant om te onderzoeken in hoeverre vaardigheden en ervaring van eigen effectiviteit van invloed zijn op niet sportende jongeren met CP ten aanzien van reguliere sportdeelname.

De vierde doelstelling was inzicht krijgen in de barrières en protectieve factoren die van invloed zijn op gemengde sportparticipatie. Er was verwacht dat de benodigde voorzieningen een barrière vormen en dat adolescenten met CP op dit moment hierdoor niet de mogelijkheid hebben om te participeren aan gemengde sportactiviteiten. Onderzoek heeft namelijk aangetoond dat bijna 80% van ouders van kinderen met CP vinden dat er sprake is van een gebrek aan faciliteiten bij reguliere sportclubs om sportdeelname mogelijk te maken (Shields et al., 2011). De resultaten van dit onderzoek waren niet in lijn met de verwachting. Het bleek dat het voor de hier onderzochte doelgroep goed mogelijk was om bij een reguliere club te voetballen. Dit kwam doordat er, met uitzondering van goed schoeisel, geen extra voorzieningen nodig bleken te zijn. Hierdoor bleek gemengde sportparticipatie ook geen extra geld te hoeven kosten. De barrière bleek voornamelijk te zitten in de onbekendheid van de bestaande voetbalmogelijkheden. De geboden oplossing was om ervoor te zorgen dat jongeren op de mogelijkheden kunnen worden gewezen. De protectieve factoren komen voort uit de onderzochte barrières. Het feit dat er geen extra voorzieningen nodig zijn betekent ook dat gemengde sportparticipatie geen extra geld hoeft te kosten. Bovendien zijn deze jongeren mobiel, waardoor ze zelf ook kunnen autorijden. Hierdoor kan geconcludeerd worden dat de mogelijkheden voor gemengde sportparticipatie er wel zijn, maar dat men veelal niet van deze mogelijkheden af weet. Dit wordt ook ondersteund door het onderzoek van Shields en collega's (2011). Vervolgonderzoek kan worden gericht op welke aanwezige barrières er zijn bij jongeren met zwaardere vormen van CP en bij jongeren met CP die geen succes hebben geboekt in de sport.

Het algemene doel van dit onderzoek was inzicht krijgen in ervaringen en meningen van adolescenten met CP, hun ouders en trainers over de haalbaarheid en wenselijkheid van gemengde participatie aan sportactiviteiten. In dit explorerende onderzoek is een globaal beeld verkregen van deze meningen en ervaringen. Er is gebleken dat er sprake is van een positieve attitude tegenover gemengd sporten bij

zowel kinderen als ouders. Bovendien lijkt de eigen effectiviteitsverwachting bij zowel kinderen als ouders hoog te liggen. Ook is gebleken dat er geen extra voorzieningen nodig zijn om dit mogelijk te maken. Tot slot is er gebleken dat de onbekendheid van de sportmogelijkheden voor kinderen met CP een barrière vormt. Bij de conclusies van dit onderzoek dient in acht genomen te worden dat de onderzochte jongeren met CP tot de groep met lichtere vormen van CP behoren. Bovendien hebben deze jongeren al succes geboekt binnen het sporten. Hierdoor kan er geconcludeerd worden dat gemengde sportparticipatie van jongeren met CP goed haalbaar is binnen de grenzen van de onderzochte doelgroep. Vanwege het specifieke karakter van de onderzoeksgroep zou vervolgonderzoek naar dit onderwerp zich kunnen richten op de haalbaarheid van gemengde participatie aan sportactiviteiten bij jongeren met zwaardere vormen van CP of bij jongeren met CP die nog geen succes hebben geboekt in de sport.

Methodische kanttekeningen

Het huidige onderzoek kent een aantal beperkingen. De onderzoeksgroep vormt de eerste beperking. De omvang van de onderzochte jongerengroep was klein en bovendien was er sprake van een gemakkelijkssteekproef. Om deze redenen kan het onderzoek niet als representatief voor de complete CP populatie beschouwd worden. Wanneer representativiteit en generaliseerbaarheid geambieerd worden is kwantitatief onderzoek een betere optie (Robson, 2002). Echter, in dit onderzoek stonden meningen, ervaringen en gevoelens centraal en deze vormen van informatie zijn niet goed te omvatten in kwantitatief onderzoek. In een verder stadium kan er wel gebruik gemaakt worden van een survey onderzoek om de wenselijkheid van gemengd sporten te onderzoeken met als doel om een beslissing te maken over toekomstig beleid. De gestelde grenzen van de onderzoekspopulatie vormden ook een limitatie voor de generaliseerbaarheid van dit onderzoek. De onderzoeksgroep omvatte alleen jongeren met lichtere vormen van CP die al succes hadden geboekt in de sport. Jongeren met zwaardere vormen van CP die nog geen succes hebben geboekt in de sport kunnen een andere beeldvorming hebben.

Verder hadden de onderzoekers weinig ervaring met kwalitatief onderzoek. Hierdoor is er misschien niet altijd genoeg doorgevraagd in de interviews of focusgroepen. Daarnaast was het lastig om cyclisch te werken doordat de interviews in korte tijd moesten worden afgenomen en was het een drukke periode voor de CP teams en hun begeleiding in verband met de Paralympische Spelen. Hierdoor was tussentijdse correctie van de interviews soms niet goed mogelijk en werd het achteraf pas duidelijk dat de geoperationaliseerde kenmerken in sommige gevallen onvoldoende belicht waren. Dit heeft ertoe geleid dat bij enkele kenmerken relatief weinig labels zijn gevormd, zoals bij *strength*. Andere kenmerken waren niet op onze doelgroep van toepassing zoals

kennis ten aanzien van regulier sporten en uitkomstverwachtingen doordat de jongeren al bij een reguliere club spelen. De betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek is mogelijk beïnvloed doordat de onderzoekers ten tijde van de afname van de eerste interviews niet goed op de hoogte waren van de huidige stand van zaken. Hierdoor kunnen de eerste interviews door de onderzoekers zijn gestuurd. Het is mogelijk om het onderzoek te beïnvloeden vanuit kennis en ervaringen die elke individuele onderzoeker met zich meedraagt. Een gebrek aan kennis en ervaring kan ook het onderzoek beïnvloeden (Baarda et al., 2005; Robson, 2002).

Implicaties ten aanzien van reguliere sportdeelname

De algemene doelstelling van dit onderzoek was om met een explorerend determinantenonderzoek inzicht te krijgen in ervaringen en meningen van adolescenten met CP, hun ouders en trainers over de haalbaarheid van reguliere voetbaldeelname. Vanuit de analyse is er inzicht verkregen in de meningen van de betrokkenen. Aan de hand van de resultaten zijn er aanbevelingen geformuleerd ten aanzien van reguliere sportdeelname.

De eerste aanbeveling omvat het bespreekbaar maken van CP op reguliere sportclubs. Jongeren vinden respect van en acceptatie door van hun medespelers erg belangrijk om zich prettig te voelen op hun reguliere club. Een mogelijke manier om dit te bereiken is door CP bespreekbaar te maken op reguliere clubs en vooral voorlichting aan zowel coaches als aan de spelers te geven.

De tweede aanbeveling omvat het onder de aandacht brengen van de sportmogelijkheden van kinderen met CP. In dit onderzoek lag de focus op voetbal, maar dit aandachtspunt heeft betrekking op alle vormen van sport. De sportmogelijkheden van kinderen met CP zijn namelijk veelal onbekend. Hierdoor wordt er vaak gedacht dat kinderen met CP niet kunnen sporten bij een reguliere club. Om deze reden is het van belang dat de sportmogelijkheden van deze kinderen meer bekendheid krijgen. Er zijn meerdere methoden om meer bekendheid te creëren. Hierbij kan gedacht worden aan voorlichting op revalidatiecentra en andere betrokken hulpverleningsinstanties, want bijna alle kinderen met CP komen hier op jonge leeftijd. Hierdoor zijn deze instanties bij uitstek geschikt om kinderen met CP en ouders te informeren over de sportmogelijkheden. Binnen het revalidatiecentrum hebben de kinderen ook contact met de sportconsulent. De sportconsulent kan het kind helpen met het vinden van een geschikte sport en het kind fysiek op deze sport voorbereiden. Bovendien kan een sportconsulent bemiddelen wanneer er problemen optreden die de sportparticipatie in de weg staan (Maggs et al., 2011). Ook kan er gedacht worden voorlichting en demonstraties op scholen. De meeste kinderen met CP en andere beperkingen volgen speciaal onderwijs. Hierdoor kan voorlichting op speciale scholen een grote rol spelen in

het vergroten van de kennis ten aanzien van de sportmogelijkheden van kinderen met CP en andere beperkingen. Daarnaast kunnen er workshops en demonstraties gegeven worden op speciale scholen die een inspirerende werking zouden kunnen hebben op deze kinderen.

Literatuur

- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50, 179-211.
- Antle, B. J., Mills, W., Steele, C., Kalnins, I., & Rossen, B. (2007). An exploratory study of parents' approaches to health promotion in families of adolescents with physical disabilities. *Child: Care, Health and Development*, 34, 185-193.
doi:10.1111/j.1365-2214.2007.00782.x
- Baar, P. L. M. (2002). *Cursushandleiding training kwalitatieve analyse voor pedagogen*. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Baar, P. L. M. (2012, februari 9). College 1 bachelorthesis Sport, Bewegen en Gezondheid 2012, Universiteit Utrecht.
- Baar, P. L. M., Beerepoot, G., Van Bostelen, C., Van Eck, N., Kalisvaart, H., Vermeulen, A., & Zorn, T. (1989). Sportmodellen voor geestelijk gehandicapten. *Lichamelijke Opvoeding*, 17, 809-812.
- Baarda, B., De Goede, M., & Teunissen, J. (2005, 2e druk). *Basisboek kwalitatief onderzoek. Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Groningen: Stenfert Kroese
- Bax, M. (2001). Editorial: What's in a name? *Developmental Medicine and Child Neurology*, 43, 75-75. doi:10.1017/S0012162201000123
- Bernabe, E., & Block, M. (1994). Modifying rules of a regular girls softball league to facilitate the inclusion of a child with severe disabilities. *Journal of the Association for Persons with Severe Handicaps*, 19, 24-31.
- Boeije, H. R. (2010). *Analysis in qualitative research*. London, UK: Sage
- Breedveld, K., Bruining, J. W., Van Dorsselaer, S., Mombarg, R., & Nootebos, W. (2010). *Kinderen met gedragsproblemen en sport. Bevindingen uit de literatuur en uit recent cijfermateriaal*. 's-Hertogenbosch: W. J. H. Mulier Instituut.
- Bjornson, K. F., Belza, B., Kartin, D., Logsdon, R., McLaughlin, J., Thompson, E. A. (2008). The relationship of physical activity to health status and quality of life in

cerebral palsy. *Pediatric Physical Therapy*, 20, 247-253.

doi:10.109/PEP.0b013e318181a959

Brug, J., Van Assema, P., & Lechner, L. (2007). *Gezondheidsvoorlichting en*

Gedragverandering: Een planmatige aanpak. Assen: Koninklijke Van Gorcum.

Buffart, L. M., Westendorp, T., Van den Berg-Emons, R. J., Stam, J. H., & Roebroek, M.

(2009). Perceived barriers to and facilitators of physical activity in young adults with childhood-onset physical disabilities. *Journal of Rehabilitation Medicine*, 41,

881-885. doi:10.2340/16501977-0420

Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS]. (2010). *Landelijke jeugdmonitor. Rapportage*

2e kwartaal 2010. Verkregen op 12 maart, 2012, van www.cbs.nl

Chiarello, L. A., Palisano, R. J., Maggs, J. M., Orlin, M. N., Almasri, L. J. K., & Chang, H.

J. (2010). Family priorities for activity and participation of children and youth with cerebral palsy. *Physical Therapy*, 90, 1254-1264. doi:10.2522/ptj.20090388

Damiano, D. L. (2006). Activity, activity, activity: rethinking our physical therapy

approach to cerebral palsy. *Physical Therapy*, 86, 1534-1540.

doi:10.2522/ptj.20050397

De Vries, H., Dijkstra, M., & Kuhlman, P. (1988). Self-efficacy: The third factor besides

attitude and subjective norm as a predictor of behavioral intentions. *Health*

Education Research, 3, 273-282. doi:10.1093/her/3.3.273

Fowler, E. G., Kolobe, T. H. A., Damiano, D. L., Thorpe, D. E., Morgan, D. W., Brunstrom,

J. E., . . . Stevenson, R. D. (2007). Promotion of physical fitness and prevention of secondary conditions for children with cerebral palsy: Section on pediatrics

research summit proceedings. *Physical Therapy*, 87, 1495-1509.

doi:10.2522/ptj.20060116

Janssen, I., & LeBlanc, A. G. (2010). Systematic review of the health benefits of physical

activity and fitness in school-aged children and youth. *International Journal of*

Behavioral Nutrition and Physical Activity, 7(40). doi:10.1186/1479-5868-7-40

Kalyvas, V., & Reid, G. (2003). Sport adaptation, participation, and enjoyment of

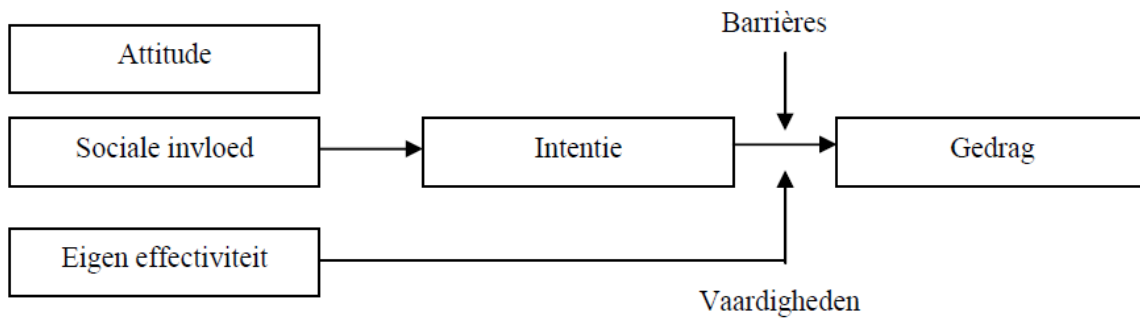
- students with and without physical disabilities. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 20, 182-199.
- Kenrick, D. T., Griskevicius, V., Neuberg, S. L., & Schaller, M. (2010). Renovating the pyramid of needs: Contemporary extensions built upon ancient foundations. *Perspectives on Psychological Science*, 5, 292-314.
doi:10.1177/1745691610369469
- Ketelaar, M., Volman, M. J. M., & Gorter, J. W. (2008). Stress in parents of children with cerebral palsy: What sources of stress are we talking about? *Child: Care, Health and Development*, 34, 825-829. doi:10.1111/j.1365-2214.2008.00876.x
- King, G. A., Cathers, T., Polgar, J. M., MacKinnon, E., & Havens, L. (2000). Succes in life for older adolescents with cerebral palsy. *Qualitative Health Research*, 10, 734-749. doi:10.1177/104973200129118796
- King, G., Law, M., King, S., Rosenbaum, P., Kertoy, M. K., & Young, N. L. (2003). A conceptual model of the factors affecting the recreation and leisure participation of children with disabilities. *Physical & Occupational Therapy in Pediatrics*, 23, 63-90.
doi:10.1080/J006v23n01_05
- Kooiker, S. E. (Ed). (2006). *Jeugd met beperkingen: Rapportage gehandicapten 2006*. Geraadpleegd via Sociaal en Cultureel Planbureau website:
http://www.scp.nl/Publicaties/Alle_publicaties/Publicaties_2006/Jeugd_met_beperkingen
- Kösters, L. (2006). *Staat 'de gehandicapte' binnen de sportvereniging buitenspel? Een onderzoek naar de sociale in/uitsluiting van mensen met een fysieke beperking in de sport* (Doctoraalscriptie, Universiteit van Tilburg, Nederland). Geraadpleegd via <http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=46873>
- Kristén, L., Patriksson, G., & Fridlund, B. (2002). Conceptions of children and adolescents with physical disabilities about their participation in a sports programme. *European Physical Education Review*, 8, 139-156.
doi:10.1177/1356336X020082003

- Maggs, J., Palisano, R., Chiarello, L., Orlin, M., Chang, H., & Polansky, M. (2011). Comparing the priorities of parents and young people with cerebral palsy. *Disability and Rehabilitation, 33*, 1650-1658. doi:10.3109/09638288.2010.542875
- Mäkinen, T. E., Borodulin, K., Tammelin, T. H., Rahkonen, O., Laatikainen, T., & Prättälä, R. (2010). The effects of adolescence sports and exercise on adulthood leisure-time physical activity in educational groups. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity, 7*, 27-37. doi:10.1186/1479-5868-7-27
- Manuel, J. C., Balkrishnan, R., Camacho, F., Smith, B. P., & Koman, L. A. (2003). Factors associated with self-esteem in pre-adolescents and adolescents with cerebral palsy. *Journal of Adolescent Health, 32*, 456-458. doi:10.1016/S1054-139X(03)00050-8
- Martin, S. (2006). *Teaching motor skills to children with cerebral palsy and similar movement disorders: A guide for parents and professionals*. Bethesda, MD: Woodbine House.
- McDermott, S., Coker, A. L., Mani, S., Krishnaswami, S., Nagle, R. J., Barnett-Queen, L. L., & Wuori, D. F. (1996). A population-based analysis of behavior problems in children with cerebral palsy. *Journal of Pediatric Psychology, 21*, 447-463. doi:10.1093/jpepsy/21.3.447
- McGavin, H. (1998). Planning rehabilitation: A comparison of issues for parents and adolescents. *Physical and Occupational Therapy in Pediatrics, 18*, 69-82. doi:10.1300/J006v18n01_05
- Miyahara, M., & Piek, J. (2006). Self-esteem of children and adolescents with physical disabilities: Quantitative evidence from meta-analysis. *Journal of Developmental and Physical Disabilities, 18*, 219-234. doi:10.1007/s10882-006-9014-8
- Murphy, N. A., & Carbone, P. S. (2008). Promoting the participation of children with disabilities in sports, recreation, and physical activities. *Pediatrics, 121*, 1057-1061. doi:10.1542/peds.2008-0566

- Nadeau, L., & Tessier, R. (2006). Social adjustment of children with cerebral palsy in mainstream classes: Peer perception. *Developmental Medicine & Child Neurology*, *48*, 331-336. doi:10.1017/S0012162206000739
- Nijhuis, B. J. G., Reinders-Messelink, H. A., Blécourt, A. C. E., Olijve, W. G., Haga, N., Groothoff, J. W., . . . Postema, K. (2007). Towards integrated paediatric services in the Netherlands: A survey of views and policies on collaboration in the care for children with cerebral palsy. *Child: Care, Health and Development*, *33*, 593-603. doi:10.1111/j.1365-2214.2006.00719.x
- Parkes, J., McCullough, N., Madden, A., & McCahey, E. (2009). The health of children with cerebral palsy and stress in their parents. *Journal of Advanced Nursing*, *65*, 2311-2323. doi:10.1111/j.1365-2648.2009.05089.x
- Piggot, J., Paterson, J., & Hocking, C. (2002). Participation in home therapy programs for children with cerebral palsy: A compelling challenge. *Qualitative Health Research*, *12*, 1112-1129. doi:10.1177/104973202129120476
- Reddihough, D. S., & Collins, K. J. (2003). The epidemiology and causes of cerebral palsy. *Australian Journal of Physiotherapy*, *49*, 7-12.
- Robson, C. (2002). *Real world research, second edition*. Malden, MA: Blackwell Publishing
- Rosenbaum, P., Paneth, N., Leviton, A., Goldstein, M., & Bax, M. (2007). A report: The definition and classification of cerebral palsy april 2006. *Developmental Medicine and Child Neurology*, *49*, 8-14. doi:10.1111/j.1469-8749.2007.tb12610.x
- Shields, N., Synnot, A. J., & Barr, M. (2011). Perceived barriers and facilitators to physical activity for children with disability: a systematic review. *British Journal of Sports Medicine*. Advance online publication. doi:10.1136/bjsports-2011-090236
- Smits, D. W. (2011). Daily activities of school-age children with cerebral palsy: Development and learning (Doctoral dissertation, Utrecht University, The Netherlands). Geraadpleegd via <http://igitur-archive.library.uu.nl/dissertations/2011-0114-200323/smits.pdf>

- Spencer-Cavaliere, N., & Watkinson, E. J. (2010). Inclusion understood from the perspectives of children with disability. *Adapted Physical Activity Quarterly*, *27*, 275-293. Geraadpleegd via <http://journals.humankinetics.com/>
- Straub, K., & Obrzut, J. E. (2009). Effects of cerebral palsy on neuropsychological function. *Journal of Developmental and Physical Disabilities*, *21*, 153-167. doi:10.1007/s10882-009-9130-3
- Ter Haar, J. G. (2011). *A special kind of Heroes kwalitatief onderzoek naar de verwachtingen van docenten en ouders ten aanzien van het sportstimuleringsproject Special Heroes binnen het cluster 4 onderwijs* (Master's thesis, Utrecht University, The Netherlands). Geraadpleegd via <http://igitur-archive.library.uu.nl/student-theses/2011-0718-200650/Masterthesis%20Haar%2c%20JG%20ter-3237745.pdf>
- Tiessen-Raaphorst, A., Verbeek, D., Haan, J. de., & Breedveld, K. (Red.). (2010). *Sport: Een leven lang. Rapportage sport 2010*. Den Haag/'s-Hertogenbosch: Sociaal en Cultureel Planbureau/W.J.H. Mulier Instituut.
- Van Wely, L., Becher, J. G., Reinders-Messelink, H. A., Lindeman, E., Verschuren, O., Verheijden, J., & Dallemijer, A. J. (2010). Learn 2 move 7-12 years: A randomized controlled trial on the effects of a physical activity stimulation program in children with cerebral palsy. *BMC Pediatrics*, *10*, 77-86. doi:10.1186/1471-2431-10-77
- Verschuren, O., Ketelaar, M., Gorter, J. W., Helders, P. J. M., Uiterwaal, C. S. P. M., & Takken, T. (2007). Exercise training program in children and adolescents with cerebral palsy. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, *161*, 1075-1081. doi:10.1001/archpedi.161.11.1075
- Voorman, J. M., Dallmeijer, A. J., Schuengel, C., Knol, D. L., Lankhorst, G. J., & Becher, J. G. (2006). Activities and participation of 9- to 13-year-old children with cerebral palsy. *Clinical Rehabilitation*, *20*, 937-948. doi:10.1177/0269215506069673
- Wang, H. Y., & Jong, Y. J. (2004). Parental stress and related factors in parents of children with cerebral palsy. *The Kaohsiung Journal of Medical Sciences*, *20*, 334-340. doi:10.1016/S1607-551X(09)70167-6

- Waters, E., Maher, E., Salmon, L., Reddihough, D., & Boyd, R. (2004). Development of a condition-specific measure of quality of life for children with cerebral palsy: Empirical thematic data reported by parents and children. *Child: Care, Health and Development, 31*, 127-135. doi:10.1111/j.1365-2214.2004.00476.x
- Yude, C., Goodman R., & McConachie, H. (1998). Peer problems of children with hemiplegia in mainstream primary schools. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 39*, 533-541. doi:10.1017/S002196309800239X
- Yude, C., & Goodman, R. (1999). Peer problems of 9- to 11-year-old children with hemiplegia in mainstream schools. Can these be predicted? *Developmental Medicine & Child Neurology, 41*, 4-8. doi:10.1111/j.1469-8749.1999.tb00002.x
- Zwier, J. N., van Schie, P. E. M., Becher, J. G., Smits, D. W., Gorter, J. W., & Dallmeijer, A. J. (2010). Physical activity in young children with cerebral palsy. *Disability and Rehabilitation, 32*, 1501-1508. doi:10.3109/09638288.2010.497017

BIJLAGE 1Het ASE- gedragsbeïnvloedingmodel

Figuur 1. ASE gedragsbeïnvloedingmodel (De Vries, Dijkstra, & Kuhlman, 1988)

BIJLAGE 2

Topiclijst onderzoek normalisatie sporten bij adolescenten met CPgebruikt bij zowel kind als ouder

1. Kun je iets over jezelf / kunt u iets over uw kind vertellen?

- Wat voor soort CP, wat heeft dat voor gevolgen?
- Wat vindt u van het idee om gemengd te sporten, dus CP met niet CP

2. Wat is de houding tav gemengd sporten

- Wat vindt je/ u van gemengd sporten?
 - Heeft u al ervaring met gemengd of ongemengd sporten?
 - Hoe is dit traject verlopen van gemengd naar speciaal sporten?
 - Hoeveel weet u van gemengd sporten?
 - Hoe belangrijk is sporten volgens u?
 - Hoe belangrijk is gemengd sporten voor u? (vergeleken met afgezonderd sporten of niet sporten)
 - Wat maakt sporten met CP moeilijker?
 - Wat maakt sporten met CP makkelijker?
 - Denkt u dat deze dingen ook van toepassing zijn op gemengd sporten?

3. Voor-en nadelen gemengd sporten

- Welke voor- en nadelen zitten er volgens je/ u aan gemengd sporten?
- Wat verwacht u van gemengd sporten?
 - Op het gebied van:
 - Voorzieningen (hulpmiddelen, extra trainers / professionele begeleiders)
 - Lichamelijke gezondheid
 - Plezier hebben in de sport
 - Praktische aspecten zoals afstand, reistijd etc.
 - (Alleen ouders:) eventuele extra lidmaatschapkosten vanwege voorzieningen
 - Hoe belangrijk zijn deze voor- en nadelen voor u?
 - Welke eisen heeft u om gemengd sporten mogelijk te maken (denk aan voorzieningen etc.)?

4. Sociale omgeving

- Hoe speelt volgens jou/ u de sociale omgeving een rol?
 - Wiens mening is belangrijk? (Vrienden, familie, clubgenoten, trainer)
 - Wat vinden de ouders ervan dat kind sport?
 - Heeft iemand jou/ uw kind aangespoord om te gaan sporten?
 - Hadden mensen (u / anderen)bepaalde verwachtingen van kind?
 - Denkt u dat gemengd sporten gezellig is voor kind? Vrienden, acceptatie door de groep etc.

BIJLAGE 3

Topiclijst onderzoek normalisatie sporten bij adolescenten met CP gebruikt bij coaches

1. Kunt u iets over uw zelf vertellen?

- Wat is uw drijfveer voor deze baan? (Motivatie voor deze baan?)

2. Benodigde voorzieningen

Kunt u iets vertellen over benodigde voorzieningen die komen kijken bij CP voetbal?

Alt formulering: Wat is er nodig om CP voetbal mogelijk te maken?

- In hoeverre is er begeleiding nodig voor de adolescenten tijdens het voetballen?
 - Waar is die begeleiding precies op gericht? In hoeverre medisch/spelgericht?
 - In hoeverre is er sprake van monitoring? Adolescenten tijdens voetbal bijvoorbeeld in de gaten houden?
- Aanpassingen aan spelvorm (regels, duur, etc)
- In hoeverre wordt er aandacht besteed aan het aanleren van specifieke vaardigheden aan de adolescenten? Hoe ziet dit er uit?
- Kostenplaatje van CP topsport
 - Schatting kostenplaatje reguliere CP sport

3. Barrières van het gebrek aan voorzieningen

In hoeverre zijn er sprake van barrières in het CP voetbal?

- (on)mogelijkheid CP sport nu
 - Kostenplaatje barrière?
 - Hoeveelheid trainers barrière?
 - Faciliteiten barrière?
 - Etc.

4. Faciliterende factoren (protectieve factoren)

In hoeverre is er sprake van protectieve factoren bij CP voetbal?

- Voorbeeldfunctie, door middel van aanzien (b.v olympische spelen nu) →stimulans voor andere kinderen met CP?
- Clinics om andere kinderen aan het sporten te krijgen?
- Wil om te sporten van kinderen?
- Rol van ouders?
- Enthousiaste trainers?
- Deelname aan grote evenementen?
 - G-spelen van Utrecht.
 - Paralympics.

BIJLAGE 4Stellingen: Focusgroepen

Doelstelling 1: Inzicht krijgen in de attitude van adolescenten met CP en hun ouders ten aanzien van gemengd sporten.

Stelling 1: Ik ben gemotiveerder om bij mijn thuisteam te voetballen dan hier in Groesbeek.

Mogelijke vervolgvraag: Is je motivatie bij het thuisteam veranderd sinds je in Groesbeek bent?

Stelling 2: Ik voel me op mijn plaats bij mijn thuisteam.

Mogelijke vervolgvraag: Zowel lichamelijk als mentaal.

Mogelijke vervolgvraag: Is dit veranderd sinds je in Groesbeek voetbalt?

Doelstelling 2: Inzicht krijgen in het ervaren van sociale invloed die de adolescenten met CP ten aanzien van gemengde sportdeelname ervaren.

Stelling 3: Wanneer ik bij mijn thuisteam voetbal word ik geaccepteerd door zowel mijn teamgenoten als mijn tegenstanders

Mogelijke vervolgvraag: Is dit veranderd sinds je in Groesbeek voetbalt?

Mogelijke vervolgvraag: Hoe ga je om met nare reacties? (Gedacht aan stoppen bijvoorbeeld)

Stelling 4: Ik ben gaan sporten, omdat andere kinderen ook sportten.

Mogelijke vervolgvraag: Ja → Hoe groot was die invloed?

Mogelijke vervolgvraag: Nee → Wat heeft er dan voor gezorgd dat je bent gaan voetballen?

Doelstelling 3: Inzicht krijgen in de vaardigheden en eigen-effectiviteit ten aanzien van gemengde sportdeelname van adolescenten met CP.

Stelling 5: Ik kan op hetzelfde niveau voetballen als mijn teamgenoten bij mijn thuisteam.

-Is dit veranderd sinds je in Groesbeek voetbalt?

Doelstelling 4: Inzicht krijgen in de omgevingsfactoren die van invloed zijn op gemengde sportdeelname van adolescenten met CP

Stelling 6: Ik heb veel voorzieningen en individuele aandacht nodig om te kunnen voetballen.